

27.12.2019

ЗАХТЕВ

ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ УРАЂЕНЕ ДОКТОРСКЕ
ДИСЕРТАЦИЈЕ / ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА

Шифра за идентификацију дисертације _____

Шифра УДК (бројчано) 2-555:82(043.3)
347.62:82(043.3)

Веб адреса на којој се налази Дисертација и извештај Комисије о урађеној докторској дисертацији / докторском уметничком пројекту: www.filum.kg.ac.rs

ВЕЋУ ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ УНИВЕРЗИТЕТА У
КРАГУЈЕВЦУ

да у складу са чл. 30 Закона о високом образовању и чл. 128 Статута Универзитета да сагласност на Извештај Комисије о оцени урађене докторске дисертације / докторског уметничког пројекта:

Назив: *Културолошки и теолошки аспекти брака у књижевности*

Научна/уметничка област УДК (текст): наука о књижевности, културологија, ербистика (књижевност), компаратистика

Ментор: Др Драган Бошковић, редовни професор, ужа научна област:
Српска књижевност, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Састав комисије за оцену дисертације:

- 1) др Часлав Николић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу, ужа научна област: Српска књижевност
- 2) др Горан Макдимовић, редовни професор, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу, ужа научна област: Српска књижевност
- 3) др Душан Живковић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу, ужа научна област: Теоријске књижевне дисциплине и општа књижевност

Научни/уметнички допринос дисертације (текст до 100 речи):

Докторска дисертација *Културолошки и теолошки аспекти брака у књижевности* доприноси истраживању „институције” брака у културолошком, теолошком и књижевнотеоријском смислу. На основу литерарне грађе (Стендал, Толстој, Станковић, Црњански, Селимовић) дисертација поставља, у компаративном смислу, друштвене и књижевне међурелације теолошких и културолошко/хуманистичких елеборација у поимању брака, и одређује статус брака у књижевности. Културолошком и књижевнотеоријском методологијом, и сагледавањем и дефинисањем културолошких и теолошких аспеката који су утицали на фикциону „перцепцију” брака, дисертација Слободана Аниччића стратификује однос између брака и идентитета са културолошког и теолошког аспекта, однос брака, моћи и слободе, као и концептуалистичке дивергенције између књижевне слободне жеље и теолошке слободе од жеље, књижевног и теолошког ероса, књижевне и теолошке љубави. Циљеви дисертације су у потпуности постигнути, па научноистраживачко-аналитичка опсервација наведених проблема и феномена доринноси разумевању места брака у теологији, културологији, књижевности.

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме и име кандидата: Слободан Аничих

Назив завршеног факултета: Теолошки факултет Аристотеловог Универзитета у Солуну, Солун (Грчка)
Одсек, група, смер: Теологија (систематска догматика)

Година дипломирања: 2006.

Назив студијског програма докторских академских студија: Докторске студије из филологије (језик и књижевност) (модул: Докторске студије из књижевности) на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу.

Научна/уметничка област: Филолошке науке

Датум одобравања теме: 10. 4. 2019.

Факултет и место: Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Број публикованих радова (навести рад који се тражи из члана 13. овог правилника): 4

1. Слободан Аничих, Хришћанске перцепције појма и сврхе брака по учењу Православне цркве: прилог о расправи о редефинирању традиционалног брака, *Српска правна мисао*, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци 48 (2015), 93–115. [ISSN:2233-0410, doi: 10.7251/SPM1548093A, UDK 348:347.6.] M52

2. Слободан Аничих, Легенда о Светом Георгију у српском предању, *Радови: часопис за друштвене и хуманистичке науке*, Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци 20 (2014), 37–60 [ISSN 1512-505 X, <http://dx.doi.org/10.7251/RAD1420037A>, COBISS.RS-ID 4632600, UDK 27-36:929] M52

3. Слободан Аничих, Дијете безлик без сравњења, *Наслеђе*, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу (прихваћено за објављивање) 41(2018), 201–209. [ISSN 1820-1768; UDK 271.2-555-051.2:7:82 2-145.22:621.057] M24

4. Слободан Аничих, „Заштићени говор као нови говорни жанр”, *Лупар*, Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац 68 (2018), 241–248. [ISSN 1450-8338; UDK 811'276] M52

Назив и седиште организације у којој је кандидат запослен: Министарство унутрашњих послова Републике Српске.

Радно место: стручни савјетник – свештеник, Кабинет Министра.

ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. 30 ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. 128 СТАТУТА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

У прилогу вам достављамо:

- Извештај комисије о оцени урађене докторске дисертације / докторског уметничког пројекта;

- Одлуку научно-наставног већа факултета о прихватању извештаја комисије о оцени урађене докторске дисертације / докторског уметничког пројекта;

Крагујевац
24. 12. 2019.

ДЕКАН
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА

mr Зоран Комадина, редовни професор

ФИЛОЛОШКО УМЕТНИЧКИ
ФАКУЛТЕТ - КРАГУЈЕВАЦ

Примљено:	27. 12. 2019		
Орг. бр.	Бр. л.	Класиф.	Вредности
01	4458		

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ОДСЕКА ЗА ФИЛОЛОГИЈУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Наставно-научно веће Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу, на седници одржаној 18. 11. 2019. (одлука бр. 01-4150), предложило нас је, а Веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, на седници одржаној 11. 12. 2019. (одлука бр. IV-02-988/16) именовало нас је у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације *Културолошки и теолошки аспекти брака у књижевности* кандидата Слободана Аничиха. Захваљујући на поверењу, Наставно-научном већу Одсека за филологију подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

I Опис докторске дисертације

Текст докторске дисертације *Културолошки и теолошки аспекти брака у књижевности* кандидата Слободана Аничиха има укупно 259 страница текста нормалног (1,5) компјутерског прореда и структуриран је у следећа поглавља: Наслов, Идентификациона картица докторске дисертације, Садржај, Резиме и Кључне речи (на српском и енглеском језику) (стр. 1–11), **1.** Увод (стр. 12–25), **2.** Теолошка схватања појма брака са потпоглављима: 2.1. Основне теолошке тезе о појму брака, 2.2. Теолошка схватања о сврси брака, 2.3. Теолошка учења о браку и плотском сједињењу, 2.4. Теолошке поставке брачне хијерархије, 2.5. Значење и обим „Двоје у једном тијелу”, 2.6. Однос теолошких учења и књижевности на примјеру дјетета, 2.7. Опажања (стр. 26–59), **3.** Брак у одабраним дјелима Стендала, Лава Толстоја, Борисава Станковића, Милоша Црњанског и Меше Селимовића, са потпоглављима: 3.1. Културолошки и теолошки аспекти брака у одабраном дјелу Стендала, 3.2. Културолошки и теолошки аспекти брака у одабраним дјелима Лава Толстоја (*Ана Карењина*, *Кројцорова соната*), 3.3. Културолошки и теолошки аспекти брака у одабраним дјелима Борисава Станковића (*Нечиста крв*, „Покојникова жена”), 3.4. Културолошки и теолошки аспекти брака у одабраним дјелима Милоша Црњанског (*Сеобе*, *Код Хиперборејаца*), 3.5. Културолошки и теолошки аспекти брака у одабраним дјелима Меше Селимовића, 3.6. Опажања, (стр. 60–206), **4.** Закључак (стр. 207–245), **5.** Литература (стр. 346–259).

Увод – Уводно поглавље није подељено у потпоглавља и у њему се постављају основне премисе истраживања. Кандидат доследно маркира циљ истраживања, предмет докторске дисертације, хипотезе, одређује методолошке претпоставке и дефинише теоријске појмове које ће примењивати у дисертацији. Истовремено, у дисертацији је прецизно постављен оквир корпуса/грађе (Стендал, *Црвено и црно*, Толстој, *Ана Карењина*, *Кројцорова соната*, Борисав Станковић *Нечиста крв*, „Покојникова жена”, Црњански, *Сеобе*, *Код Хиперборејаца*, Меша Селимовић, *Тврђава*) на којем је извршено компаративно и културолошко истраживање и на којем је преиспитан начин на који писци различитих епоха, али и унутар једне епохе писци аутентичних поетика, фикционо припремају, обликују и разрешавају брачне односе између ликова. У овом делу, кандидат с правом наводи да статус брака у литератури није био ваљано препознат као предмет научног истраживања. Ослањајући се на савремене, пре свега, грчке теологе, као и на савремене културолошке теорије, Слободан Аничич своје истраживање јасно усмерава онтолошким питањима, брак сагледавајући у широком распону од биолошке до духовне, метафизичке заједнице. Самим тим, и с обзиром на предмет и методологију истраживања, кандидат поставља истраживање на двоструки план: с једне стране, теоријски, теолошки, књижевнотеоријски и културолошки, док, с друге, фикциони, од реализма до касног модернизма. Тако се најављује истраживање у даљем тексту дисертације проблема брака у хоризонту преиспитивања теолошких аспеката у културолошком и књижевнотеоријском и фикционом пољу романа.

У другом поглављу – „Теолошка схватања појма брака” (подељеном на потпоглавља: 2.1. Основне теолошке тезе о појму брака, 2.2. Теолошка схватања о сврси брака, 2.3. Теолошка учења о браку и плотском сједињењу, 2.4. Теолошке поставке брачне хијерархије, 2.5. Значење и обим „Двоје у једном тијелу”, 2.6. Однос теолошких учења и књижевности на примјеру дјетета, 2.7. Опажања) – кандидат отворено улази у расправу о назначеном теолошком поимању брака, брачне заједнице, ероса, персоналних релација. У уводном делу назначено истраживање о феномену брака, сада се рефлексивно развија, и то од поимања брака у Светом писму, као „искупитељског” феномена, до поимања брака у књижевности, као онтолошког „утамничења” субјекта, при чему кандидат посматра ову дихотомију као неизбежну одлику хуманитета уопште. Будући да брак, у књижевнотеоријском смислу, није до сада био предмет опсежнијих научних истраживања, а у смислу теолошког разумевања брака у књижевности, није био предмет испитивања уопште, кандидат одређује богословско учење о браку које ће касније повезати са културолошким, и у наредном поглављу применити га на историјски и поетички разуђен књижевни корпус. Зато је у овом делу дисертације изложено теолошко виђење брака, чиме су артикулисана за даље истраживање залетна и уоквирујућа питања о човековом идентитету – на плану онтологије, алтеритета, хуманитета, ероса итд. Будући да су теолошка учења о брачности иманентно историјски прожела европску културу, на њих

тако и сама књижевност даје свој фикциони „одговор”. Али, како кандидат запажа, хуманистички одговор на брак/заједницу најчешће је у супротности са црквено-догматским поимањем брака, па је самим тим место укидања идентитета као заједнице (персоналистичког идентитета) и затварање субјекта у индивидуалитички карактер жеље суштински извор његовог трагизма. Кандидат отуда очекивано усмерава расправу ка теолошкој анализи односа културологије/књижевности према браку, задржавајући се на проблематици конфликта између хуманистички схваћене слободе као централног литерарног топоса и теолошког схватања слободе као Другог, као и књижевног поимања карактеристика брака. Истовремено, у овом делу је анализирано питање брака као теолошки схваћене „заветне конверзије *ja* у *Mi*”. Ово последње представљено је у дослуху са персоналистичком теологијом о Другом, према којој се Други не може снизити на ниво поседовног објекта. Зато се на овом месту у докторској дисертацији отвара расправа о љубави/еросу у књижевном дискурсу и богословској „пројави” љубави као садржини брака.

Настављајући теоријско елаборирање и разлиставање теоријских методолошких принципа, ово поглавље је у потпуности усмерено ка преиспитивању начина на који се фикција суочава с теолошким поимањем брака, па је очекивано да кандидат отвори и питање „плодности” брака, његове „креационистичке”, стваралачке стране. Тако ће се још једном заострити однос теологија – културологија/фикција на плану схватања деце, као две паралелне и некомпатибилне „онтологије”. Нижу се, отуда, истраживања о књижевној афирмацији сексуалности унутар/ван брачне љубави, о деци као последици биолошке или теолошке природе света и човека, као и о категоријама теолошки/хуманистички схваћене слободе. Расправа и у овом смислу све дубље и све чвршће улази у теоријску расправу, и потврђује своје теолошке принципе методологије/истраживања, и најављује хоризонт трећег поглавља, које је структурирано као интензивни преглед анализа литературе и литерарних дела различитих епоха посредством феномена брака.

Треће поглавље – „Брак у одабраним дјелима Стендала, Лава Толстоја, Борисава Станковића, Милоша Црњанског и Меше Селимовића” – представља средишњи део истраживања докторске дисертације Слободана Аничића. Ово поглавље теоријске, теолошке ставове примењује на литературу, усредсређујући се на откривање и концептуализовање феномена брака у фикцији. Зато ћемо га показати интегрално, сабирајући елаборације поимања проблематике везане за брак кроз сав фикциони корпус: Стендал, *Црвено и црно*, Толстој, *Ана Карењина*, *Кројцорова соната*, Борисав Станковић *Нечиста крв*, „Покојникова жена”, Црњански, *Сеобе*, *Код Хиперборејаца*, Меша Селимовић, *Тврђава*).

Као је тема дисертације неистражена, тако и наведени аутори и њихова дела нису досад тумачени у контексту у којем их кандидат сада сагледава. Ослањајући се на студије и теоријске радове који осветљавају културолошко и теолошко поимање брака, као и на

теоријску литературу која се бави проблемима идентитета, љубави, друштвеним односима, кандидат испитује, пре свега, проблем хаотичности хуманистички схваћене жеље као генератора наративног дискурса, и то оне жеље која „асимилије”, „редукује”, „контролише”, „преусмерава” субјект и дискурс, насупрот теолошки схваћене жеље која води идиличном, метафизичком дискурзивном обрасцу. Хаотичност жеље, како доказује Слободан Аничич, води високој литератури, али у теолошком смислу истовремено води ка депресији, деградацији субјекта у сведено, анимално и биолошко стање, отуда и трагичној (дис)функционалности ероса. Антибрачни модус литературе, дакле, подразумева теолошко схваћени промашени субјект. Зато кандидат, кроз уоквирање ситуацијом промашеног субјекта, отвара сва остала питања: питање рода, пола, сексуалности. Аничич тврди да теолошки схваћена функција полова није тек „носилац сексуалности”, нити „крајње стање човека”, већ је „средња фаза Божјег плана за хуманум”, из чега произлази да су родна подела на два пола, као и сексуални идентитет, схваћени као дар милости Божије, „те су посебне карактеристике и мушкараца и жена, евидентно, додатне одлике”. Од Стендала до Меше Селимовића је, преко обрасца *другог* као властитог алтер ега, указано на инверзију есхатолошког превазилажења разлике између полова. Тиме је кандидат отворио и простор за елаборацију феномена литерарног ненапуштања идеала саможртве у корист самозадовољства, и то као проблема којим се иманентно конституише субјект: од жеље за поседовањем *другог*, до различитих конструкција односа према другом у европској хуманистичкој матрици. Градећи се на идеји идеализоване слободе, како доказује кандидат, књижевност подразумева брак као антипод свом централном идеалу индивидуалног ероса. Укидање *ја* зарад *ми*-брака ремети егоцентрични оквир литературе, па зато литература не продубљује то *ја* у Другоме, него своди брачну љубав на културолошку детерминанту.

Одлазећи даље у супротстављању индивидуалног идентитета и идентитета као заједнице, кандидат указује на то како се сама генеза књижевног дискурса заснива на еротичком, а тако и на онтолошком преступу јунака, што можемо пратити од Жилијена Сорела до јунака романа Милоша Црњанског. Унутар шире схваћеног „преступа”, у смислу трагичног хибриса или у смислу самопреступајућег модернистичког ероса, конституише се трагички дискурс и у смислу потврде границе жеље и у смислу метафизичког сублимације (само)пожуде. Зато се јунаци истражених романа налазе у неком облику нарцисоидне самокомуникације између властитих жеља и властитих акција. Самим тим, анализирајући проблем брака као проблем жеље, и проблем жеље као проблем самодовољности субјекта, кандидат преиспитује и проблем деце у литератури. Статус деце/детета проматра се, дакле, као ефекат ероса или брака. Отварајући питање детета као *последнице*, истраживање се надовезује на елаборацију љубавног дискурса у књижевности и теологији, и то љубавног дискурса као оног који „приводи” или „нихилира” брак, који ослобађа или заробљава субјект. Одсуство смисла деце у фикцији

јесте диспропорционално остварењу смисла трагичног субјекта, и супротстављено богословском захтеву за децом као понављању Божије перманентне креативности.

Четврто поглавље или „Закључак” сумира докторску дисертацију и све проблеме које је кандидат покренуо, теоријски осветлио и интерпретативно разуђивао, а који су иманентни проблему теолошког и културолошког тумачења феномена брака у књижевности. У синтези какву представља завршно поглавље, Слободан Аничич резимира дисертацију, изнова наглашавајући диспропорцију између теолошког и фикционог представљања брака. Преиспитивање феномена брака и његовог места у литератури из угла богословских учења још једном се потврђује као далекосежно место конституисања хуманистичког субјекта, а суочавање са немогућношћу брака у литератури као залог трагања за идентитетом модерног субјекта. Резимирајући дисертацију, кандидат закључује да се посматране фигуре брака и искуство брачности у одабраним делима светске и српске књижевности појављују „превасходно као функционална карактеристика лика а не одредница идентитета”. Посреди је препознавање симболичког поретка који конституише форме брака и варијетете егзистенцијалних решења унутар тих форми. Културолошке норме, најчешће означене као патријархалне, круто дефинишући улоге мушкараца и жена, конструишу двоструки ефекат брака у књижевности: а) брак као препрека љубавној и еротској самореализацији најчешће женских ликова, што се испољава као конфликт у односу јавно-приватно и б) брак као културолошки прихватљив образац понашања у браку. Ако је предмет докторске дисертације Слободана Аничича био анализа, на пример, „неуспелог брака” у изабраним романима светске и српске књижевности, тај захтев је испуњен и још једном потврђен у овом „Закључку” тезе, при чему се та „неуспелост” брака мора посматрати као остварење фикционог и естетског и трагичког захтева књижевности. Зато у делима Стендала, Толстоја, Станковића, Црњанског и Селимовића, баш зато што нема оствареног брака има „плотске љубави” и то као „пуке дедукције цјеловитог концепта брачне љубави” а тако и трагичне и узвишене, дакле хуманистичке димензије литературе.

II Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области

Докторска дисертација *Културолошки и теолошки аспекти брака у књижевности* кандидата Слободана Аничича приоритетно припада подручју компаратистике и општехуманистичких културолошких студија. Тема која је у дисертацији обрађена, до сада није била самостални предмет анализа у компаратистици, науци о књижевности, културологији. Овако спроведено истраживање представља допринос како укупном тумачењу књижевности, тако и проблему конституисања идентитета и другости у оквиру

специфичне културолошке и теолошко-црквене форме брака. Као таква, ова дисертација представља посебан културолошки допринос разумевању литературе.

Докторска дисертација Слободана Аничиха, како је већ наведено, поседује велики истраживачки потенцијал и доприноси сагледавању теоријских, теолошких и културолошких, као и фикционих аспеката који одређују појам књижевног и културног идентитета брака. Тему је кандидат обрадио коректно: то је прва студија о проблему брака у књижевнокомпаративном контексту. То је прва студија овакве проблематике написана у нашим научним круговима.

Разматрање брака у дивергентним, теолошко-културолошким поимањима, имало је последице и на разумевање литературе као хипотетизоване дисфункционалне рестрикције ероса од општег релационистичког канала са Другим до нивоа самокомуникације (између властитих жеља и властитих акција). Њена актуелност и њено продубљивање предложених хипотеза допринело је далекосежном и јединственом разумевању не само брака у књижевности, колико и интеракцијског односа између културолошког и теолошког, друштвене и књижевне трансације теолошког у културолошко, сагледавању и дефинисању културолошких и теолошких аспеката који су утицали/утичу на књижевну перцепцију брака, односа између брака и идентитета са културолошког и теолошког аспекта, концептуалистичке дивергенције између хуманистички схваћене слободне жеље и теолошке слободе од жеље, књижевног и теолошког ероса, књижевно и теолошко конципиране љубави. Зато је овом дисертацијом проблем брака, премда дисконтинуирано присутан у књижевним текстовима, добио и своје научно разумевање у његовим сталним – културолошким и теолошким условима. Будући да је у теорији литературе недостајала подробнија анализа културолошког усуда јунака и њиховог односа према теолошком расуђивању света, што је истраживањима кандидата Слободана Аничиха задобила, ова дисертација је актуелна и с обзиром на литерарни корпус – који је компаративан и дијахронијски одређен: од реализма до модернизма – и као она која отвара велико подручје могућих будућих истраживања, те као она која обликује један теоријско-интерпретативни оквир за вредновање литературе која тек настаје. Тако се, у овој дисертацији, нашој књижевнонаучној свести открива један нови и неистражени теолошки, теоријски, књижевни и културни хоризонт.

III Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Кандидат је консултовао сву релевантну литературу која се директно или општетеоријски односи на проблематику задату темом, па се, с обзиром на њу, јасно уочава и вредност саме дисертације, као и то да је докторска дисертација *Културолошки и теолошки аспекти брака у књижевности* Слободана Аничиха према свим научним

критеријумима значајно и оригинално научно дело. Као таква, означава и допринос два научним дисциплинама: пре свега филолошкој науци, али и теологији. Проучавање корпуса српске и светске литературе са становишта теолошки деликатног проблема брака потврђује да су хоризонти ових наука блиски и да је подручје рада које њихова комуникација дозвољава отворено за нова испитивања. Дисертација Слободана Аничиха показује да у погледу специфичних фигура фикционалног света које су у исти мах и фигуре заснивања хришћанске теологије – као што је брак – постоји нови и до овог рада недовољно истражени простор мишљења о литератури (теолошког мишљења о литератури и уочавања књижевних одговора на теолошке идеје). Оригиналноост ове дисертације утемељена је стога најпре у избору теме и књижевног корпуса у коме је она препозната (изабрани романи светске и српске књижевности тумачени у оном проблемском контексту у коме то до сада није био случај), потом у методолошки комплексној анализи (која иманентно тумачење и интертекстуалну анализу дела различитих поетика укршта са постструктурализмом и теолошким студијама). Важан допринос постигнут је и у разумевању поетичке важности идеје брака у изабраним књижевним текстовима.

Оригиналноост текста докторске дисертације *Културолошки и теолошки аспекти брака у књижевности* кандидата Слободана Аничиха потврђена је и у поступку софтверске провере на плагијаризам која је спроведена на Филолошко-уметничком факултету и Универзитету у Крагујевцу.

IV Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

Кандидат Слободан Аничих је објављивао своје радове у научним часописима са листе ресорног Министарства Републике Србије и у зборницима радова са скупова. Са рефератима учествовао је на једној међународној и једној националној конференцији. Његови радови припадају књижевнотеоријској и књижевнокултуролошкој области, као и општехуманистичкој, а у њима се разматрају различити књижевнокултуролошки и теолошки проблеми. Докторанд Слободан Аничих има очекивано коректну библиографију радова, чиме испуњава прописане услове за оцену и одбрану докторске дисертације, те овде, поред назива реферата које је поднео на скуповима, наводимо и библиографију оригиналних ауторских радова публикованим у научним часописима, и то са следећим категоријама:

Научни радови објављени у часописима међународног значаја (M20)

1. Слободан Аничих, „Дијете безлик без сравања”, *Наслеђе*, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу (прихваћено за објављивање) 41 (2018), 201–209. [ISSN 1820-1768; UDK 271.2-555-051.2:7:82 2-145.22:621.057] **M24**

Научни радови објављени у часописима националног значаја (**M50**)

2. Слободан Аничих, „Хришћанске перцепције појма и сврхе брака по учењу Православне цркве: прилог о расправи о редефинирању традиционалног брака”, *Српска правна мисао*, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци 48 (2015), 93–115. [ISSN:2233-0410, doi: 10.7251/SPM1548093A, UDK 348:347.6.] **M52**

3. Слободан Аничих, „Легенда о Светом Георгију у српском предању”, *Радови: часопис за друштвене и хуманистичке науке*, Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци 20 (2014), 37–60 [ISSN 1512-505 X, <http://dx.doi.org/10.7251/RAD1420037A>, COBISS.RS-ID 4632600, UDK 27-36:929] **M52**

4. Слободан Аничих, „Заштићени говор као нови говорни жанр”, *Лунар*, Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац 68 (2018), 241–248. [ISSN 1450-8338; UDK 811'276] **M52**

Саопштења на научним скуповима

1. Слободан Аничих, „Дијете – богословски и философски значај”, XIII Међународни научни скуп *Српски језик, књижевност, уметност*, 25–26. 10. 2018, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу.

2. Слободан Аничих, „Брак и православна породица у савременом добу”, *Демографија и препород*, 11. 10. 2017. године, Мркоњић Град.

На основу наведене библиографије и публикација у којима су оригинални научни радови објављени, може се закључити да је кандидат Слободан Аничих испунио све услове за оцену и одбрану докторске дисертације и да је пре свега, веома коректан истраживач и научник са свим неопходним научним резултатима.

V Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Докторска дисертација *Културолошки и теолошки аспекти брака у књижевности* Слободана Аничиха у потпуности је испунила пријавом теме формулисане циљеве, предмет и хипотезе. Она истовремено потврђује да је пријављена тема била подобна и захтевна за израду докторске дисертације.

Показало се да је разумевање брака у литератури овом дисертацијом – и то у досадашњим теоријским научним испитивањима – задобило свој први теоријски облик. Тема дисертације је одлично елаборирана и постављена на основу истаживања коју чине теорије Другости, љубави, идентитета, а надграђујући план истраживања представљају и теолошке студије. Нужност овако конципираног, вишедимензионалног приступа, као и нужност стилскоформацијски разноврсног књижевног корпуса условљен је следећим околностима: традиционално схваћен брака је сложена социолошка конструкција одређена правном и културолошком рецепцијом теолошких учења о појму и сврси брака, али и начин изградње ове друштвене „институције” јесте њена специфичност која се доводи у питање у књижевном дискурсу и то константним друштвено-политичким и хуманистичким редефинисањем њеног значења и сврхе током 19. и 20. века. Зато је кандидат Слободан Аничих доследно ослоњен на теоријску основу коју пружају теологија, књижевнокултуролошке и културноисторијске студије. Такође, кандидат је доказао важност проблематике којом се бавио, супротставивши њену вредност као предмета научног рада савременим теоријским тежњама нихилирања традиционалних вредности. Омогућио је тако да се афирмативно превреднује и упозна оно што је савременошћу обезвређено. Ослањајући се на теолошке и савремене културолошке теоријске претпоставке, дисертација је дала легитимитет књижевном дискурсу као оном који одлази даље од теолошког дискурса, даље у хуманизам али и, како сматра кандидат, дубље у трагизам.

Позивајући се на теоријске и културолошке текстове, кандидат је размотрио и поетичку „логику” конституисања односа између ликова у романима у изабраном књижевном корпусу од реализма до касног модернизма, у делима књижевних класика из српске и европске књижевности, и то: Лава Н. Толстоја, А. Б. Стендала, Борисава Станковића, Меше Селимовића и Милоша Црњанског. Тежиште истраживања било је на разградњи традицијске „форме” брака, коју је реализам покушао да сачува, а коју је модернизам потпуно напустио. Такође, истражујући теоријске поставке брака, кандидат их је применио у компаративној анализи изабраних романа, водећи расправу унутар друштвено-дискурзивно схваћеног брака, либералног (који метафизичко и теолошко утемељење брака редефинише хибридном културолошким супстратима) и традиционалног (који конзервира означитеље метафизичког и моралног вредновања брака). Између наведених теоријских чињеница, кандидат остаје на линији описивања ових амплитуда брака у литератури, чиме је успео да разреши велики број пријавом теме формулисаних проблема, као што је проблемски спектар који је отворила ова дисертација надмашио очекивања приликом пријаве теме.

У изради своје тезе, кандидат се доследно придржавао предодређене методологије, превасходно примењујући аналитичко-синтетички (интерпретативни), теолошки и књижевнокултуролошки метод (социолошки, психоаналитички), при чему је обухватна

теоријска опсервација општетеоријских текстова и фикционих текстова увек подразумевалу извесну динамику различитих теоријских „планова”: компаративног и интердисциплинарног (теолошког и културолошког) карактера. Овако се научни резултати испитиваних елемената разумевају кроз њихову узајамну условљеност и повезаност са другим контекстима, увек у новој теолошко-културолошкој (ре)контекстуализацији предмета дисертације. Оваквим методолошким поступцима књижевнонаучна анализа постала је усложњенија, а њени резултати многострано релевантни.

Управо је кандидат Слободан Аничих сагледао теолошко-културолошку димензију фикционог поимања брака као последицу одступања фикционог дискурса од сакралног. Динамика и изазов поимања феномена брака у књижевности показао се као истински истраживачки проблем, јер се о браку у литератури мора говорити, рецимо тако, „инверзно”, пре свега с обзиром на његову неоствареност. И, такође, када указује на његову неоствареност, литература подразумева његово присуство: и када га не обликује у позитивном смислу, литература брак мисли као друштвени и онтолошки траг идентитета у општехуманистичком смислу. Дисертација Слободана Аничиха тако успоставља методолошку матрицу у којој су теологија и хуманитет у константном дијалогу, у размевању и оног одсутног, у трагању за изгубљеним митолошко-библијским пореклом човековог идентитета као заједнице. Зато и књижевнокултуролошко и теолошко поимање брака у овој дисертацији потврђује његово специфично место, у друштвеном и онтолошком смислу, посредством којег се чак могу самерити основе хуманитета, књижевности, теологије и културологије. Закључили бисмо да је како по својој општој важности, тако и по предметној актуелности и по нивоу досадашње проучености, докторска дисертација Слободана Аничиха испунила очекивања најављена пријављеном темом и њеним *Образложењем*.

VI Научни резултати докторске дисертације

С обзиром на наведене домете, оригиналност и актуелност докторске дисертације Слободана Аничиха, њени научни резултати јесу и теоријски и компаративни и интерпретативни. Главни теоријски резултат односи се на теоријско преиспитивање и анализу теолошког и културолошког поимања презентације брака/брачности унутар књижевности 19. и 20. века. Вишеструки резултат је постигнут овом дисертацијом: испитан је идентитетски карактер писаца неколико епоха – Стендал, Толстој, Станковић, Црњански, Селимовић – њихови поступци наротивизовања и симболичког представљања брака и смисла брачности, њихово формулисање наративног положаја ликова према браку у функцији повећања интригантности, преступности, недозвољености, незадржљивости

акција јунака, па отуда и далекосежности литерарног дискурса. То постигнуће представља допринос како укупном тумачењу књижевности, разумевању њених поетичких и дискурзивних трансфера и дивергенција, тако и утврђивању знања о литерарном одступању/превредновању теолошких основа Западног субјекта. Као таква, ова дисертација представља и посебан теолошко-културолошки прилог савременом хуманистичком самопреиспитивању. Анализа брака и браку иманентних феномена (ерос, љубав, жеља, сексуалност, рађање деце итд.) у тезом изабраној романескној грађи само потврђује константне могућности (ре)конструкције идентитета, продубљивање (по)етике заједнице/односа/брака, компаративну димензију и трагички модус литерарног дискурса. Кандидат Слободан Аничих је својом тезом утврдио не само компаративну већ и интеркултурну страну литературе. Сагледана у вези са културом и њеним облицима комуникације, књижевност се дубински објављује као културолошка и симболичка интеркомуникативна структура, па можемо рећи да овом тезом кандидат изнова промишља теолошки статус човека у историјском и књижевном искуству. Као што, с друге стране, књижевно промишља статус човека у теолошком искуству.

VII Примењивост резултата у теорији и пракси

Имајући у виду тростепену заснованост докторске дисертације Слободана Аничиха (препознавање културолошких и теолошких аспеката брака у његовом књижевном откривању), примењивост резултата остварених у оквиру истраживања може се читавати и у трима димензијама савремене теорије: у науци о књижевности, у теологији и у културологији. Културолошка теорија и теологија у књижевним представама брака и у њиховом тумачењу имају најделикатније изазове, јер књижевне визије света и њихово разумевање подразумевају сусрет са закономерним ритмовима постојања у једној епохи. Како књижевност пронице у оне димензије у које се самим филозофским, културолошким или теолошким мишљењем не може ући, то резултати анализе књижевних текстова у подручје некњижевнонаучне мисли враћају њихове референте осветљене друкчијим језиком, друкчијом онтологијом, а једнако релевантним сазнањем. Теоријски допринос ове дисертације шири се и у подручје праксе: пре свега праксе учесталијег консултовања књижевне грађе у настави богословије, као што теолошки и културолошки увиди ове дисертације оцртавају додатне перспективе и могућности анализе у настави српске и светске књижевности.

VIII Начин презентовања резултата научној јавности

Сва спроведена научна истраживања учинила су видљивим досад неистражено теоријско проблемско поље, па, самим тим, ову докторску дисертацију треба публиковати, чиме ће њени резултати постати доступни научној јавности и чиме ће извесно покренути на нове истраживачке опсервације у теоријском и научном смеру које је ова дисертација зацртала. У садашњем свом формату, докторска дисертација уређена је складно, прегледно и написана јасно, у складу са дискурзивним стандардима науке о књижевности, културологије и теологије. Кандидат Слободан Аничих већ је учествовао на домаћим и међународним конференцијама са рефератима који назначавашу путање истраживања које су изведене у докторској дисертацији, а радови које је објавио у часописима и зборницима радова потврђују начелно усмерење аутора: тумачење поетичких, наративних, језичких, али и теолошких и филозофских аспеката старије и новије књижевне грађе. Када резултати истраживања спроведеног у овој дисертацији постану доступни у виду монографије, или у виду другог, фрагментарнијег облика њеног публиковања, њихова ће изложеност процени шире научне јавности подстицајно одредити даља истраживања кандидата.

IX Закључак и препорука

Све досад наведено недвосмислено показује да је Слободан Аничих научно и теоријски квалитетно обрадио постављени предмет дисертације: теолошко-културолошки проблем брака у књижевности и, особито, у књижевно-компаративном контексту 19. и 20. века (А. Б. Стендал, Лав Н. Толстој, Борисав Станковић, Милош Црњански, Меша Селимовић). У својој докторској дисертацији *Културолошки и теолошки аспекти брака у књижевности*, кандидат је показао особине посвећеног научника – добру кореспонденцију с релевантном теоријском и критичком литературом, коректно владање књижевнонаучном, културолошком и теолошком методологијом на различитим нивоима књижевнонаучне анализе (компаративном, књижевнотеоријском и књижевнокултуролошком), адекватну примену различитих могућности анализе. Као посебно изражен, дисертација открива смисао кандидата за интерференцију анализе и синтезе, за усклађивање општих и посебних научних метода и закључака, те истраживачку доследност у описивању али и у преиспитивању различитих дискурзивних/теолошких/културолошких аспеката брака/ероса/љубави у делима аутора српске и европске књижевности. Захтевна, актуелна, научно значајна и до сада недовољно истражена тема, урађена је, у научном смислу, коректно.

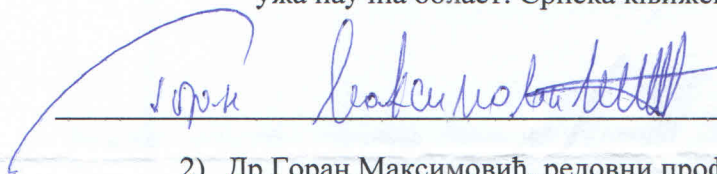
Зато, због свега у реферату наведеног, предлагемо Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу да прихвати овде изнесену позитивну оцену о докторској дисертацији **Слободана Аниччића** под насловом **Културолошки и теолошки аспекти брака у књижевности**, и да кандидату одобри усмену одбрану пред овом Комисијом.

У Крагујевцу, децембра 2019. године

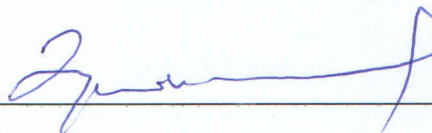
КОМИСИЈА:

- 1) Др Часлав Николић, ванредни професор (преседник Комисије)
Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу
ужа научна област: Српска књижевност

- 2) Др Горан Максимовић, редовни професор
Филозофски факултет Универзитета у Нишу
ужа научна област: Српска књижевност

- 3) Др Душан Живковић, ванредни професор
Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу
ужа научна област: Теоријске књижевне дисциплине и општа књижевност